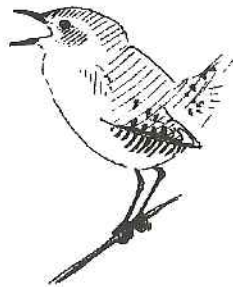

124

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Nestkastverslag 2000

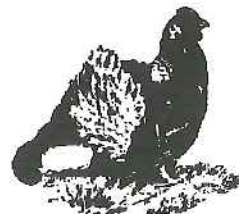
GOOISE NESTKASTBEWONERS IN 2000

SUBGROEP NESTKASTEN

A.C. Driessen

Vogelwerkgroep het Gooi en omstreken

Hilversum, 2001 Uitgave 124.

© Copyright 2001- Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Hilversum.

Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.

Inhoudsopgave.

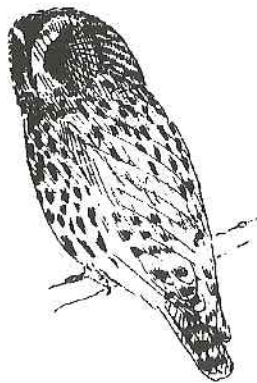
1.	samenvatting	
2 - 3	het weer	
4	gecontroleerde terreinen	(tabel 1)
4a	overzichtskaart nestkastgebieden	
5 - 6	nestkasttypen per gebied	(tabel 2)
7 -12	broedgegevens per soort	(tabel 3 t/m 17)
13	uitgevlogen jongen van het eerste broedsel	(tabel 18)
14	broedgegevens van alle soorten	(tabel 19)
15-16	bijzonderheden	
17	mislukte broedsels en oorzaken	(tabel 20)
18	ringonderzoek	
19-21	vogels als kerstbomen	
22	zoogdieren in nestkasten	
23	dankwoord	
24	geraadpleegde literatuur.	

Samenvatting.

In het eerste jaar van deze eeuw werden in totaal 673 nestkasten onderzocht in 21 terreinen. Ten opzichte van vorig jaar een duidelijke toename. Deze toename werd voornamelijk veroorzaakt door het feit dat een groter aantal controleurs de veldgegevens instuurden.

Zoals gebruikelijk bezetten de koolmezen weer de meeste kasten, gevolgd door pimpelmees en op grotere afstand door bonte vliegenvanger en boomklever. Er broedden in vergelijking met eerdere jaren iets meer soorten in de nestkasten.

Het aantal tweede broedsels nam relatief gezien weer iets toe. Vorig jaar was wat dat betreft een matig jaar.

Het weer in het broedseizoen.

Februari.

De maand februari was zeer zacht, nat en zonnig. Er werd een gemiddelde temperatuur berekend van 5,9 graden tegen 2,5 graden normaal. De sprokkelmaand wordt steeds warmer. Juist de weekenden boden het beste weer.

Er viel in februari wel veel regen, landelijk gemiddeld 92 mm tegen normaal 48 mm. Sneeuw viel er weinig. Veel indruk maakten de buien op de avond van de 16e met veel onweer, zware windstoten en sneeuw. Ondanks het wisselvallige weer was het toch zonnig. De zon scheen gemiddeld 104 uur tegen 75 uur normaal.

Maart.

Maart was zacht, nat en somber. Ondanks de kou op de laatste dagen was maart een zachte maand. De gemiddelde temperatuur was 6,8 graden, terwijl 50,0 normaal is.

Soms biedt maart nog een staartje van de winter, maar ook dit jaar was er amper sprake van vorst. In maart liet de zon vaak verstek gaan en vooral de laatste dagen waren grijs met vrijwel nergens zon. Gemiddeld over het land scheen de zon 88 uur tegen 107 uur normaal. De eerste tien dagen leverden gemiddeld over het land 47 mm neerslag op, terwijl voor de gehele maand een hoeveelheid van 61 mm normaal is.

April.

April was zeer zacht. De gemiddelde temperatuur was 10,0 graden tegen 8,0 graden normaal. Daarmee was de grasmaand nog warmer dan het jaar daarvoor. Vooral de laatste dagen van de maand waren met een gemiddelde van 13,5 graden uitzonderlijk zacht.

Op veel plaatsen was april een iets te droge maand: landelijk werd gemiddeld 43 mm neerslag berekend tegen 50 mm normaal.

De zon liet zich vaak zien, gemiddeld 162 uur tegen 154 uur normaal.

Mei.

Mei was zeer warm en nat. De gemiddelde temperatuur was 14,7 graden tegen 12,3 graden normaal. Gedurende een tijdvak van 12 dagen werd de 25 graden overschreden. Vanaf 17 mei brak een periode aan met koel, wisselvallig weer en werd bijna nergens in het land de 20 graden meer gehaald. De laatste twee weken van de maand waren nat. Er viel 87 mm neerslag tegen 57 mm normaal. Zware regen- en onweersbuien veroorzaakten, hoofdzakelijk in het zuiden van het land, plaatselijk voor wateroverlast.

Op 28 mei werd ons land getroffen door een zware storm, uniek voor de maand mei.

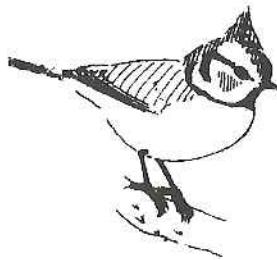
Juni.

Juni was warm, droog en zonnig. De tegenstellingen waren echter groot. Hete dagen werden afgewisseld door koele periodes. Op zes dagen werden temperaturen genoteerd van meer dan 25 graden en op twee dagen (de 19e en 20e) werd de 30 graden ruim overschreden. Gemiddeld over het land was juni droog: er viel 45 mm neerslag tegen 67 normaal.

Lente tegenwoordig eerder.

De zachte winters van de laatste jaren hebben hun uitwerking op het groeiseizoen. De bladontplooiing of bloei van bomen en planten in het voorjaar is sinds 1988 aanmerkelijk vervroegd. Uit onderzoek in ons land blijkt dat bijvoorbeeld de paardebloem in de jaren negentig gemiddeld rond 15 maart tot bloei kwam. Dit is een maand eerder dan in het tijdvak van 1975-1988. Hazelaar en speenkruid kwamen gemiddeld 25 dagen eerder in bloei. De eik ongeveer 13 dagen.

Dat deze veranderingen van invloed zullen zijn op het broedseizoen is duidelijk. De rupsen van de eikebladroller, het voornaamste voedsel voor de koolmees(jongen), zullen doordat de eiken eerder uitlopen, vroeger beschikbaar zijn. In de toekomst zal blijken uit de gegevens van het nestkastonderzoek, bijvoorbeeld uit de leg-datum van het eerste ei, hoe snel de veranderingen zich voltrekken.

Tabel 1. Gecontroleerde terreinen, aantal gecontroleerde kasten en controleurs

Naam gebied	Aantal kasten	controleur
Aardjesberg/Westerheide	15	A. Vermeule
Beek de	33	E. Schüssler
Bikbergen I	32	M. Doornveld
Bikbergen II		R.E. Beskers
Boekesteijn	61	L. & J. Hartog
Crailo		Geen gegevens
Conferentieoord Hoorneboeg	22	G. Mijnhout
Dassenbos		Geen gegevens
Dassenbos A27	36	J. Terlouw
Eikenrode	22	C. de Rooij
Fransche Kamp de	42	F. Beffers
Heidebloem	29	A.C. Driessen
Hilversums Wasmeer (binnen raster)	19	J. Terlouw
Hilversums Wasmeer complex		Geen gegevens
Julianaoord	21	E. Slabbekoom
Oudheusdenkazerne van	71	C. de Rooij
Laarder Wasmeer	45	J.W. Le Clercq
Lieberg de	12	A.C. Driessen
Oud Bussum	15	R.E. Beskers
PWN Bussum	31	V. Boontje-v.d. Brink
PWN Laren	51	D.A. Jonkers
Smithuyserbos noord	31	J. Terlouw
Spanderswoud	22	A. v. Uchelen/H. Sterk
Sypesteyn bos	38	C. de Rooij
Theosofisch centrum		Geen gegevens
Zwarte Berg	25	N. Rempe
Totaal aantal kasten	673	

Ligging nestkastgebieden

1	Aardjesberg	14	Korporaal van Oudheusdenkazeme
2	Beek de	15	Laarder wasmeer
3	Bikbergen 1 en 2	16	Lieberg de
4	Boekesteijn	17	P.W.N. Bussum
5	Crailo	18	P.W.N. Laren
6	Conferentieoord Hoorneboeg	19	Schaep en Burgh
7	Cruijsbergen	20	Smithuijserbos
8	Dassenbos	21	Snip de
9	Eikenrode	22	Spanderswoud
10	Fransche kamp de	23	Sypesteyn
11	Heidebloem	24	Theosofisch centrum
12	Hilversums wasmeer	25	Zwarte Berg
13	Julianaoord		

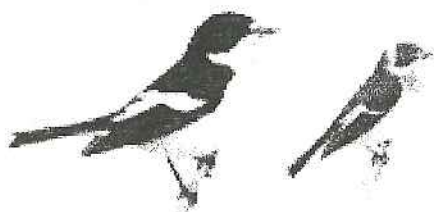

Tabel 2 Nestkasttype per gebied

Type kast Gebied	mezenkast	selectieve	super selectieve	roodstaart	vliegenvanger	boomkruiper	bosuil	torenvalk	holenduif	specht spreeuw	driehoek	vleermuis	mini	totaal
Aardjesberg	15													15
Beek de	28				2	1	2							33
Bikbergen I	31					1								32
Bikbergen II	-													-
Boekesteijn	23	13		4	1	4			3	9	4			61
Hoorneboeg	3	5	2	5	3		1	1	2					22
Cruysbergen	18				1									19
Eikenrode	15			2	4		1							22
Fransche Kamp de	42													42
Heidebloem	26	1			1	1								29
Hilv.was- meer	16			1		2								19
Julianaoord	15	4				1	1							21
Laarder wasmeer	30	6		2		1	2			3		1		45
Lieberg de	10					1			1					12
Oud Bussum	13				2									15
Oudheusden kazerne van	28	22		7		2	1			2			9	71

Type kast / Gebied	mezenkast	selectieve	super selectieve	roodstaart	vliegenvanger	boomkruiper	bosuil	torenvalk	holenduij	specht spreuw	driehoek	vleermuis	mini	totaal
PWN Bussum	27					1	1	1		1				31
PWN Laren	46					1	1	2	1					51
Smithuijser bos	22			2		2	1			3		1		31
Snip de	25				1			1						27
Spanders woud	14		5		1				2					22
Sypesteyn	21	1		2		3	1			5			5	38
Zwarteberg	24						1							25
totaal	528	52	7	25	16	21	13	5	9	23	4	2	14	673

Binnen het werkgebied van de vogelwerkgroep is het kader van het roofvogelonderzoek (o.a. Torenvalk) en uilenonderzoek (o.a. Bosuil en Kerkuil) een aantal grote nestkasten opgehangen. Dit onderzoek maakt geen deel uit van dit verslag.

Tabel 3. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	uit	
Koolmees										
Aardjesberg	7	2	9	69	67	67	11	11	11	13.04
Beek de	9		9	68	60	60				15.04
Bikbergen I	13	1	14	98	81	80	10			15.04
Bikbergen II	8		8							
Boekesteijn	14		14	111	70	69				21.04
Cruijsbergen	6		6	47	40	40				
Dassenbos A27	4		4	38	27	26				13.04
Eikenrode	5		5	45	34	34				
Fransche Kamp	21	3	24	171	148	146	18	18	18	15.04
Heidebloem	11	3	14	83	74	69	19	11	11	10.04
Hilv. Wasmear (r)	9		9	68	53	37				10.04
Hoorneboeg	1		1	9	9	9				
Julianaord	6		6	46	40	38				
Oudheusden kazerne van	26		26	200	167	137				12.04
Laarder Wasmear	18	1	19	153	135	133	5	5	5	11.04
Lieberg de	4		4	18	15	15				
Oud Bussum	7	2	9	55	51	51	14	8	8	
PWN Bussum	9	1	10	75	68	66	8			09.04
PWN Laren	20	1	21	164	137	130	4	4	4	10.04
Smithuyserbos	6		6	47	46	46				12.04
Snip de	12		12	106	96	94				
Spanderswoud	6		6	57	46	44				18.04
Sypesteyn bos	7		7	63	51	34				21.04
Zwarteberg	18		18	117	113	113				01.04
Totaal	247	14	261	1908	1628	1538	89	57	57	01.04

Tabel 4. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	uit	
Pimpelmees										
Aardjesberg	4		4	38	38	38				19.04
Beek de	7		7	83	82	62				22.04
Bikbergen I	4	1	5	42	39	39	9	6	6	13.04
Bikbergen II	2		2							
Boekesteijn	10		10	85	65	58				17.04
Cruysbergen de	1		1	8	8	8				
Dassenbos A27	3		3	26	17	17				18.04
Fransche Kamp	9		9	82	72	72				19.04
Heidebloem	11		11	112	105	104				04.04
Hilv.Wasmeer (r)	3		3	32	27	27				12.04
Horneboeg	5		5	50	47	39				
Julianaoord	5		5	42	34	34				
Oudheusden kazerne van	18		18	196	158	136				06.04
Laarder Wasmeer	5		5	51	47	47				08.04
Lieberg de	1		1	8	8	8				
Oud Bussum		1	1				7			
PWN Bussum	3		3	30	28	28				16.04
PWN Laren	10		10	88	81	74				19.04
Smithuyserbos	3		3	29	25	19				08.04
Spanderswoud	4		4	20	15	12				21.04
Snip de	4		4	37	35	35				
Sypesteyn bos	5	1	6	50	44	44	4	4	4	04.04
Zwarteberg	3		3	35	35	35				03.05
Totaal	128	3	131	1214	1068	992	20	10	10	04.04

Tabel 5 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Boomklever										
Bikbergen I	2		2	10	5	5				04.04
Bikbergen II		1	1				6			
Boekesteijn	1		1	7	7	7				01.05
Cruysbergen	1		1	7	7	7				
Hoorneboeg	3		3	20	20	20				
Fransche kamp	1		1	8	8	8				19.04
Heidebloem	3		3	19	14	14				10.04
Lieberg de	1		1	7	7	7				
Oud Bussum	1		1	6	6	6				
PWN Bussum	1		1	8	7	7				09.04
Eikenrode	2		2	18	16	16				
Oudheusden kazerne van	3		3	25	25	25				08.04
Sypesteijn bos	1		1	7	7	6				11.04
Totaal	20	1	21	142	129	128				04.04

Tabel 6 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Holenduif										
Boekesteijn	3	1	4	6	6	6	2	2	2	16.04
Hoorneboeg	1		1	2	1	1				
Julianaoord	1	2	3	2	2	2	5	4	4	
PWN Laren	1		1	2	2	2				
Spanderswoud	2	1	3	4	4	4	2	2	2	08.04
Totaal	8	4	12	16	15	15	9	8	8	08.04

Tabel 7 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Bonte vliegenvanger										
Dassenbos A27	10		10	54	49	43				28.04
Fransche Kamp	4		4	27	27	27				10.05
Heidebloem	1		1	7	7	7				01.05
Hilv.wasmeer (r)	5		5	33	31	27				02.05
Lieberg de	3		3	12	9	9				
Smithuyserbos	3		3	22	22	19				29.04
Oudheusden kazerne van	4		4	26	22	22				
Totaal	30		30	181	167	154				28.04

Tabel 8 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
spreeuw										
Oudheusden kazerne van	1		1	5	5	5				
Sypesteyn bos	3		3	16	14	14				19.04
Totaal	4		4	21	19	19				19.04

Tabel 9 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
winterkoning										
Oud Bussum		1	1				7			

Tabel 10 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
ringmus										
Sypesteyn bos	1		1	6	2	2				10.05
totaal	1		1	6	2	2				10.05

Tabel 11 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
roodborst										
Bikbergen I	1		1	6	5	5				16.04
Boekesteijn	2		2	8	5	5				28.05
Julianaoord	1	1	2	7	6	6	6	6	6	
Lieberg de	1		1	1						
Oudheusden kazerne van	1		1	6	5	5				08.04
Totaal	6	1	7	28	21	21	6	6	6	08.04

Tabel 12 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
bosuil										
Bikbergen I	1		1	3	3	3				
Hoorneboeg	1		1	4	4	4				
totaal	2		2	7	7	7				

Tabel 13 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Glanskop										
Beek de	2		2	17	17	15				18.04
Boekesteijn	2		2	18	17	16				12.04
totaal	4		4	35	34	31				12.04

Tabel 14 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Matkop										
Zwarteberg	2		2	22	22	22				07.04

Tabel 15 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Zwarte mees										
Bikbergen I	2		2	19	16	16				07.04
Bikbergen II	1	1	2	8	7	7	7	7	7	
PWN Laren	1	1	2	11	11	11	8	8	8	06.04
Smithuyserbos	2	2	4	15	13	18	14	14	14	08.04
Totaal	6	4	10	53	47	47	33	29	29	06.04

Tabel 16 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Gekraagde roodstaart										
Aardjesberg	2		2	13	13	13				22.04
Laarder Wasmeer	3		3	17	14	14				28.05
Hilv. Wasmeer	1		1	7	6	6				02.05
Zwarteberg	1		1	7	7	7				04.05
Totaal	7		7	44	40	40				22.04

Tabel 17 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

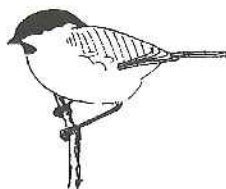
	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Grote bonte specht										
Aardjesberg	1		1	3						08.05

Tabel 18 **Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per soort van het eerste broedsel**

soort	aantal 1e broedsel	gemiddeld aantal uitgevlogen jongen
koolmees	229	6.22
pimpelmees	123	7.75
boomklever	19	6.40
zwarte mees	6	7.83
bonte vliegenvanger	30	5.17
glanskop	4	7.75
matkop	2	11.00
holenduif	8	1.88
gekraagde roodstaart	7	5.71
grote bonte specht	1	0.00
spreeuw	4	4.75
ringmus	1	2.00
roodborst	6	3.50
bosuil	2	3.50
winterkoning	1	?

Tabel 19 Totaal van de broedgegevens per soort in het gehele onderzoeksgebied

vogelsoort	aantal broedsels			1e ei	totaal 1e broedsel			totaal 2e broedsel		
	1e	2e	tot		ei	juv.	uit	ei	juv.	uit
koolmees	247	14	261	01.04	1908	1628	1538	89	57	57
pimpelmees	128	3	131	04.04	1214	1068	992	20	10	10
glanskop	4		4	12.04	35	34	31			
zwarte mees	6	4	10	06.04	53	47	47	33	29	29
boomklever	20	1	21	04.04	142	129	128			
ringmus	1		1	10.05	6	2	2			
roodborst	6	1	7	08.04	28	21	21	6	6	6
bosuil	2		2		7	7	7			
holenduif	8	4	12	08.04	16	15	15	9	8	8
bonte vliegenvanger	30		30	28.04	181	167	155			
winterkoning	1		1							
matkop	2		2	07.04	22	22	22			
grote bonte specht	1		1	08.05	3					
gekraagde roodstaart	7		7	22.04	44	40	40			
spreeuw	4		4	19.04	21	19	19			

Op het nestkastformulier is ruimte beschikbaar voor het vermelden van bijzondere of leuke waarnemingen tijdens de bezoeken aan het terrein. Elk jaar maakt een aantal controleurs van deze ruimte gebruik.

Bijzonderheden

Bikbergen I:

Bij een van de nestkasten werd een dode jonge Vlaamse gaai aangetroffen

Bikbergen II

Dit gebied werd de afgelopen jaren niet gecontroleerd. De nieuwe controleur, Ronald Beskers, heeft het gebied grondig onder handen genomen. In het gebied hangen nu ongeveer 110 nieuwe kasten

Boekesteijn:

Op 20 mei werden er 5 kasten vernield aangetroffen. Het is jammer dat dit soort dingen nog altijd gebeurt, zeker wanneer blijkt dat 2 kasten bezet waren door mezen.

Dassenbos A27:

In december 1999 werden 7 kasten in het gebied vernield. Deze werden kort daarna vervangen. In januari 2000 werden maar liefst 32 kasten van de bomen geslagen. De meeste werden bovendien vernield. Van het oorspronkelijke bestand van 36 kasten bleven er voor het broedseizoen 22 over.

Het resultaat was dat er veel minder Koolmezen tot broeden kwamen. Het bestand Bonte Vliegenvangers bleef normaal.

Heidebloem:

In een broedsel van een Koolmees werden koolmeeseitjes van drie verschillende formaten aangetroffen. Hieronder was een eitje met 2 puntige zijden.

In een door een Boomklever bezette kast werd op de eitjes een dode adulte ♂ Bonte Vliegenvanger gevonden.

Hilversums Wasmeer:

Onder het nestmateriaal van een Gekraagde roodstaart werd een dode Koolmees gevonden. Op 28 april trof de controleur in een van de kasten een dode ♀ Bonte Vliegenvanger aan. Het diertje bleek een gat in haar kop te hebben. Mogelijke dader was een Koolmees, die in deze kast een nestje met 5 eieren had. Enkele weken later, om precies te zijn op 19 mei, was dezelfde kast weer ingenomen door een Bonte Vliegenvanger.

Op 26 mei bleek de klep van een nestkast open te staan. In de kast zaten 11 jonge pimpeltjes. Op 3 juni bleken ze alle uitgevlogen te zijn.

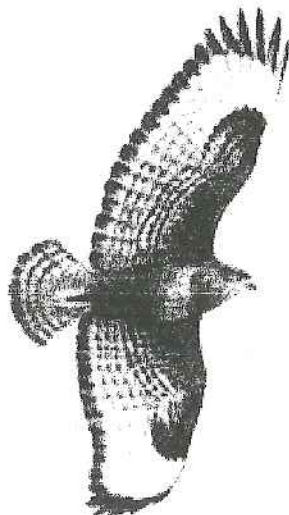
Oud Bussum:

Dit gebied is de laatste jaren verwaarloosd geweest. Halverwege het broedseizoen is door de controleur orde op zaken gesteld. In totaal werden door hem 66 nieuwe kasten vervaardigd en opgehangen.

20 koolmeeskasten met invliegopening van Ø 32 mm, 13 pimpelmeeskasten Ø 27mm, 5 spreeuwen-kasten Ø 46 mm, 2 boomkleverkasten Ø 38 mm, 7 roodstaartkasten Ø 38 mm, 3 vliegenvanger- kasten, 5 zwarte mezenkasten Ø 27 mm, 3 ringmuskasten Ø 32 mm, 1 spechtenkast Ø 46 mm, 1 holenduifkast Ø 110 mm en 1 bosuilkast Ø 150 mm.

Korporaal van Oudheusdenkazerne

In een van de nestkasten werd een nestje aangetroffen met maar liefst 16 pimpelmees-eitjes. Beide ouders brachten alle jongen groot. Alle jongen vlogen uit. Een door een Boomklever verworven kast werd "gekraakt" door een paartje bonte vliegenvangers. Zij zorgden voor 6 nakomelingen.

Tabel 20 **Mislukte broedsels en vastgestelde en vermoedelijke oorzaken**

* K=koolmees, P=pimpelmees, Bkl=boomklever, Bvl=bonte vliegenvanger, Grs=gekraagde roodstaart, Gko=glanskop, Hol=holenduif, Zm=zwarte mees, Gbs=grote bonte specht, R=roodborst, W=winterkoning.

Gebied	vogelsoort*	aantal	oorzaak
Aardjesberg	K	1	
	GBS	1	
Bikbergen I	K	1	
Bikbergen II	Bkl	1	
Boekesteijn	K	6)
	P	2) 2 vernield door mensen
	R	1)
Hoorneboeg	P	2	
Fransche Kamp	K	3	
Dassenbos A27	K	1	
Eikenrode	K	1	
Hilv. Wasmeer (r)	K	3	
Laarder Wasmeer	K	1	
	P	1	
P.W.N. Bussum	K	2	
Heidebloem	K	1	
Lieberg de	R	1	
Oud Bussum	K	1	
	P	1	
	W	1	
Snip de	K	1	mensen
Sypesteijn	K	2	
Oudheusden van	K	1	

Ringonderzoek.

Ten behoeve van het ringonderzoek werd weer een flink aantal (jonge) vogels geringd door ringers van onze vogelwerkgroep. Dit gebeurde in de volgende gebieden.

Dassenbos A27.

1 adulte en 23 juveniele bonte vliegenvangers.

Heidebloem.

14 juveniele boomklever op 12 mei
5 juveniele bonte vliegenvangers op 3 juni.

Hilversums Wasmear.

6 juveniele gekraagde roodstaarten
1 adult ♀ en 12 juveniele bonte vliegenvangers

De Lieberg.

4 juveniele bonte vliegenvangers op 3 juni (ringnummers ac 80201 t/m 80204)

PWN Laren.

13 juveniele bonte vliegenvangers.

De Cruysbergen.

7 juveniele boomklevers op 18 mei.

Vogels als kerstbomen. (100 jaar onderzoek aan geringde vogels)

Zo'n 100 jaar geleden begon een Deense onderwijzer met het vangen van vogels om ze vervolgens weer los te laten met een ring. Hij deed dit om meer te weten te komen over het trekgedrag. Dit laatste was nieuw. Vogels ringen, zeker als het om jachtvalken en duiven ging, was al eeuwenlang gebruikelijk. Inmiddels zijn in Europa honderd miljoen vogels geringd. Ze worden overwegend gevangen en geringd door vrijwilligers. Het werk kost veel tijd, vakkennis en vereist speciale vergunningen en ontheffingen. De informatie die per geringde vogel wordt verkregen over de vogeltrek neemt echter af, doordat in die honderd jaar de kennis, dankzij het ringen, enorm is toegenomen. Verder zijn er andere, modernere technieken om verplaatsingen van trekvogels te observeren. Met radar kan men groepen vogels waarnemen; afzonderlijke niet te kleine vogels kunnen van zenders worden voorzien. Technisch is het mogelijk via een communicatiesatelliet een dier dag en nacht te volgen, waarbij een computer een logboek bijhoudt.

De Deen Mortensen begon in 1899 met 165 geringde spreeuwen. Vijftig jaar na deze eerste experimenten zijn ruim zeven miljoen vogels geringd. In 1992 bedroeg het aantal in Europa bijna 107 miljoen en jaarlijks komen er 2,5 miljoen bij. Nederland raakte in 1911 bij het ringonderzoek betrokken. De internationale samenwerking werd steeds beter en het Nederlandse onderzoek aan trekvogels had en heeft daarin een belangrijke plaats. In 1963 werd de European Union for Bird Ringing (Euring) opgericht.

De ringgegevens worden bijgehouden door de Nederlandse Vogelringcentrale. Deze organisatie kreeg in het begin van de jaren zeventig geld van de Europese Gemeenschap voor het verzamelen van gegevens. In 1975 werd de "Euring Databank (EDB) opgericht en ondergebracht bij de Nederlandse ringcentrale te Arnhem.

Er werd een nieuwe Europese code ontworpen. Alle West-Europese gegevens over terug meldingen - die uit kaartenbakken bestonden - verhuisden naar de EDB computer. De EDB werkt grotendeels met geld van de Nederlandse overheid. De Nederlandse ringers dragen bij aan de ringcentrale door de ringen te betalen. Verder vraagt men vergoeding voor verstrekte informatie.

Ongeveer vier procent, dat is per jaar ongeveer 10.000 ringen, wordt terug gemeld aan de EDB. In Europa zijn vijftigduizend vrijwilligers betrokken bij het ringen van vogels. Zij zijn allemaal georganiseerd via meer dan 30 nationale ringcentrales.

Het systeem van terug meldingen is een zwakke schakel in het geheel, immers men laat een geringde vogel los en het hangt van een toevalligheid af of de ring ooit wordt teruggemeld. De zichtbaarheid van de ring speelt daarbij een rol. Zelfs de kleinste ring met een middellijn van 2 mm (goudhaantjes, staartmezen en winterkoningen) bevat naast een code van zeven symbolen het "adres" van de Nederlandse Ringcentrale.

Toch kan er veel mis gaan tussen het tijdstip waarop iemand een ring vindt en het moment waarop de melding bij de ringcentrale wordt verwerkt.

In West-Afrika worden vogelringen soms gebruikt als kralen. In arme landen leeft/leefde sterk de gedachte dat de ring de vinder verbindt met een ver en rijk land. Dus ziet een arme vinder zijn uitgave voor een postzegel als een investering en laat zijn ring vergezeld gaan van een brief met een verzoek om een cadeautje.

Van enkele vogelsoorten is hieronder het terugmeld-percentage van de EDB vermeld.

Vogelsoort	totaal geringd	percentage terug gemeld
Boerenzwaluw	2.430.000	0,49
Koolmees	2.480.000	0,99
Spreeuw	2.060.000	2,50
Merel	1.530.000	3,20
Zilvermeeuw	404.000	7,90
Knobbelzwaan	93.000	30,90

De vraag rijst of het systeem, berustend op vrijwilligerswerk en onderhevig aan meer toevallige omstandigheden, resultaten kan opleveren voor modern oecologisch onderzoek. Dat kan alleen als de vraagstellingen over het gedrag worden verfijnd en het ringwerk daarop wordt afgestemd.

Uit het onderzoek van de afgelopen honderd jaar blijkt dat vogels niet massaal van Noord naar Zuid pendelen.

Veel soorten trekken als een nomadenstam van een noordelijke plaats waar ze broeden naar een meestal zuidelijkere streek waar ze overwinteren. Onderweg bezoeken ze "eigen" tussenstations om op krachten te komen.

Van grote vogels als ganzen en zwanen weet men dit zo langzamerhand wel. Om dit in kaart te brengen voor kleinere soorten zal men moeten ringen in het broedgebied, op de vermoedelijke tussenstations en in de even hypothetische overwinteringsgebieden. Op grond van sporadische ringgegevens is daarover weinig bekend.

Een paar enthousiaste Nederlandse vrijwilligers trok daarom naar Botswana om daar boerenzwaluwen te vangen en te ringen. Zij ringden tienduizenden zwaluwen en scoorden in Midden-Europa wat terug meldingen.

Het "ringbedrijf" levert niet slechts gegevens over het trekgedrag. Wanneer namelijk ook biometrische gegevens worden vastgelegd en wordt gekeken naar gewicht, vetreserve en het verloop van de rui levert dit gegevens over vogelpopulaties op die op andere manieren niet beschikbaar komen. Vogels vernieuwen afhankelijk van de leeftijd en gezondheidstoestand hun veren. Gegevens over rui en vetreserves zeggen daarom veel over de conditie.

Echter ook dit soort gegevens krijgt pas betekenis als het vangnet regelmatig op een bepaalde plaats voor een bepaalde groep vogelsoorten wordt opgesteld. (Constant Effort Sites)

Vooral interessant zijn vogels die een tweede of derde keer gevangen worden.

Dankzij het ringen weet men dus veel meer over de omvang van vogelpopulaties en de conditie waarin zij zich bevinden. Mortensen was vooral in vogeltrek geïnteresseerd. Het moderne ringonderzoek past echter in een veel bredere onderzoeksdoelstelling en die ligt in het hart van de biologie als wetenschap: de evolutietheorie.

Systematisch ringen leidt tot meer kennis over de overleving van hele populaties. Geringde vogels worden vaak een tweede keer gevangen, minder vaak een derde of vierde keer. Deze hervangsten zijn belangrijk om schattingen te maken van de sterftekans. Vogels hebben in hun eerste levensjaar de grootste kans op doodgaan (tussen de 35 en 70 %) daarna blijft de sterftekans vrijwel constant op het zelfde niveau.

Ringen is dus zinvol ter verfijning van het inzicht in de vogeltrek als bron van kennis over conditie van vogelpopulaties die bescherming nodig hebben en om zeer belangrijke ecologische vragen op te lossen die onderdeel zijn van de belangrijkste biologische theorie over de natuurlijke selectie.

Aangetroffen zoogdieren in nestkasten

Beek de	02.06	1 vleermuis
Bikbergen I	maart	1 eekhoorn, misschien met jongen, piepte als een marmot
	05.08	7 ruige dwergvleermuizen
Boekesteijn	18.04	1 eekhoorn, tijdens controles steeds in vluchtte bij controle niet, niet naar jongen gezocht
Cruisbergen de	10.05	1 eekhoorn in kast met Ø 45 mm
De Franse Kamp	juni	3 vleermuizen
Oud Bussum	-	1 eekhoornnest in balkonkast
	11.07	1 dwergvleermuis in kast Ø 32 mm
Smithuijserbos	14.04	4 jonge kale eekhoorns in kast
	28.04	2 jongen dood, 2 verdwenen
Zwarteberg	04.10	uitwerpselen vleermuis (kast 1 en 13)
	04.10	2 rosse vleermuizen (kast 4 en 16)

In nestkasten aangetroffen insecten.

De kasten waren naast de reeds vermelde zoogdieren, ook in trek bij insecten. Deze kleine diertjes worden kennelijk door de meeste controleurs over het hoofd gezien, getuige het geringe aantal vermeldingen op de ingezonden controleformulieren.

De volgende insecten werden in kasten in verschillende gebieden aangetroffen.

Bijen, wespen(+ hoornaar), hommels, spinnen, torren, doodgravers, zwarte mieren, grote gele maden, nachtuiltjes oorwormen, pissebedden, vlooiën, rode bosmieren, en een tuinnaaktslak.

Dankwoord

In willekeurige volgorde wordt een ieder, die op een of andere wijze een bijdrage heeft geleverd aan het nestkastonderzoek van de Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken, daarvoor hartelijk bedankt.

Dit geldt in de eerste plaats de controleurs, die in de controles weer de nodige uurtjes hebben moeten stoppen. Zij staan vermeld in tabel 1.

Verder gaat dank uit naar Jan Terlouw voor het uitwerken van de veldgegevens en naar Roel Huizenga en Ab Grobbe voor het voorbereidende werk dat zij hebben gedaan in verband met het vervaardigen van nieuwe nestkasten. En naar de leden van de vogelwerkgroep die hun steentje hebben bijgedragen tijdens de jaarlijkse nestkast-timmerochtend.

De terreinbeheerders en -eigenaren voor het verlenen van hun toestemming.

Huizen, maart 2001

A.C. Driessen
Slangekruid 4
1273 VM Huizen.

Geraadpleegde "literatuur".

Nie de H.W Dr.

Publicatie op de internet-site van populair wetenschappelijke artikelen en reisbeschrijvingen.
(<http://home.planet.nl/~hwdenie>)
9-11-1996 "Vogels als kerstbomen" (over 100 jaar ringonderzoek aan vogels).

K.N.M.I. te De Bilt.

Weer, klimaat en seismologie.
Internet-site van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut. (www.knmi.nl)

